

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

**СЕКТОР ЗА НАДЗОР НАД
ОБАВЉАЊЕМ ДЕЛАТНОСТИ ОСИГУРАЊА**

СЕКТОР ОСИГУРАЊА У СРБИЈИ

извештај за 2015. годину

Садржај:

1. Увод.....	4
2. Активности Народне банке Србије у 2015. години.....	4
3. Тржиште осигурања	9
3.1. Општи показатељи.....	9
3.2. Учесници на тржишту	11
Друштва за осигурање	11
Остали учесници на тржишту.....	12
3.3. Структура портфеља осигурања.....	12
3.4. Билансна сума и билансна структура	15
Билансна сума	15
Структура активе	16
Структура пасиве	17
4. Показатељи пословања.....	18
4.1. Адекватност капитала	18
4.2. Квалитет имовине	19
4.3. Инвестирање средстава техничких резерви	20
4.4. Реосигурање	21
4.5. Профитабилност	21
4.6. Ликвидност	23
5. Закључак	24

Списак скраћеница и појмова

млн	милион
млрд	милијарда
ТЗ	треће тромесечје у години – период од 1.1. до 30.9.

1. Увод

Законском регулативом надзор над највећим делом финансијског сектора поверен је Народној банци Србије. У 2015. години овај сектор је обухватао следеће финансијске институције: 30 банака, 24 друштва за осигурање, 16 давалаца финансијског лизинга и 7 добровољних пензијских фондова.

2. Активности Народне банке Србије у 2015. години

Активности Народне банке Србије у 2015. години су биле усмерене у правцу одржавања стабилности сектора осигурања, обезбеђивања услова за развој сектора и развоја функције супервизије, а тиме и обезбеђења заштите осигураника, корисника осигурања и трећих оштећених лица.

У оквиру одржавања стабилности сектора осигурања у 2015. години извршене су непосредне контроле 13 субјеката надзора – осам друштава за осигурање и пет других субјеката надзора.

Код два друштва за осигурање извршена је свеобухватна контрола, код три друштва за осигурање – контрола ризичних активности препознатих посредним надзором и код три друштва за осигурање – контрола спровођења мера надзора. Такође, код једног друштва за осигурање спроведена је контрола ризичних активности. Непосредна контрола је извршена и код једне банке која има сагласност Народне банке Србије за обављање послова заступања у осигурању, три заступника у осигурању и једног друштва за обављање послова посредовања у осигурању.

За све поступке су сачињени записници о извршеној контроли, а у пет случајева и службене белешке по примедбама на записник о контроли.

Контролама друштава за осигурање су констатовани: пропусти у систему управљања, односно пропусти код управљања ризицима у пословању, пропусти у књиговодственом евидентирању сагласно међународним стандардима, пропусти код интерних аката, неправилности у информисању уговараача осигурања, односно осигураника о правима из закљученог уговора о осигурању, нејасно и нетачно оглашавање производа осигурања и сл. У фокусу је било и тржишно понашање друштава за осигурање посматрано кроз контролу: канала дистрибуције, маркетинга и промотивних активности, поступања по одштетним захтевима у осигурању од аутоодговорности, пословања са повезаним лицима и трошкова спровођења осигурања. Контролом друштава за осигурање која се баве осигурањем од аутоодговорности уочене су незаконитости код трошкова спровођења осигурања и поступања код одштетних захтева у законским роковима. Контролу у 2015. години је обележила и контрола једног системски важног друштва за осигурање.

Извршеним контролама спровођења мера надзора код три друштва за осигурање констатовано је да су мере Народне банке Србије спроведене или да се спроводе, односно наложене су нове мере надзора због уочених других неправилности утврђених у тим поступцима.

Код пет других субјеката надзора извршене су свеобухватне контроле пословања са посебним освртом на обављање послова заступања у осигурању сагласно закљученим уговорима са друштвима за осигурање. Код контролисане банке су констатовани пропусти у вези са информисаношћу клијената банке о производима осигурања, обелодањивањем трошка осигурања као саставног дела понуде производа банке, коришћењем производа осигурања као средства обезбеђења супротно важећим политикама управљања кредитним ризиком у пословању са физичким лицима и сл.

Након спроведених контрола, а за поступке за које су се стекли услови, изречене су мере надзора за укупно десет субјеката надзора – шест субјеката надзора по контролама извршеним у 2015. години и четири субјекта надзора по контролама извршеним у 2014. години. Поред наложених мера донета су и четири закључка о обустави поступка непосредне контроле због тога што су неправилности утврђене контролом отклоњене у току саме контроле или у року за примедбе, а у једном случају због престанка важења дозволе за рад.

Поред спровођења планираних непосредних контрола за 2015. годину, активности током 2015. године су подразумевале и контролу извештаја о спровођењу мера надзора изречених у 2014. и 2015. години код 15 субјеката надзора, о чему су сачињаване службене белешке.

У 2015. години против три субјекта надзора је поднета пријава за привредни преступ, односно прекршајна пријава.

Такође, у току 2015. године извршене су и четири посредне контроле субјеката надзора, од чега једна контрола друштва за реосигурање, једна контрола друштва за посредовање у осигурању и две контроле предузетника-заступника у осигурању.

Активности Народне банке Србије, усмерене на обезбеђивање услова за развој сектора осигурања, односиле су се првенствено на припрему и усвојање 14 подзаконских аката, како би се омогућила пуна имплементација новог Закона о осигурању, којим је уведен низ новина са циљем унапређења надзора над обављањем делатности осигурања, уређења тржишта осигурања, као и заштите права и интереса корисника услуга осигурања.

Одлуком о спровођењу одредаба Закона о осигурању која се односи на издавање дозволе за обављање послова осигурања/реосигурања и појединих сагласности Народне банке Србије детаљно се регулише поступак издавања дозволе за рад друштву за осигурање/реосигурање и потребно искуство и пословни углед (*fit and proper*) за лица која управљају/надиру рад друштава,

стицање квалификованог учешћа у тим друштвима и давање сагласности Народне банке Србије за оснивање огранка друштва у иностранству.

Одлуком о адекватности капитала друштва за осигурање/реосигурање успоставља се нови систем процене солвентности друштва у складу са оквиром Солвентност I, уз побољшање поступка вредновања имовине и процене ликвидности.

Одлуком о условима и начину вршења надзора над пословањем друштва за осигурање/реосигурање и других субјеката надзора у делатности осигурања, која је усклађена са Смерницама Европског тела за осигурање и професионалне пензије (*European Insurance and Occupational Pensions Authority, EIOPA*) о поступку супервизије, регулише се процес супервизије субјеката надзора у делатности осигурања који је базиран на процени ризика, што је у складу најбољом међународном праксом.

Одлуком о систему управљања у друштву за осигурање/реосигурање у домаћи правни систем имплементирани су квалитативни захтеви другог стуба Директиве Солвентност II. Њоме се уводе и детаљно уређују кључне функције друштва – управљање ризицима, систем интерних контрола, интерна ревизија и актуарска функција. У складу са наведеном одлуком, друштва су први пут спровела сопствену процену ризика и солвентности (*ORSA*) и то за 2015. годину. Такође, овом одлуком је први пут уређено и поверавање послова трећим лицима.

Одлуком о извештавању друштва за осигурање/реосигурање поједностављују се прописи за извештавање обједињавањем свих захтева за извештавање у једну одлуку која обухвата статистичке податке, годишње, квартално и редовно извештавање, и истовремено омогућава да подаци који се користе у процесу надзора буду квалитетни и ажурни. На основу наведене одлуке сачињено је и Упутство за електронско достављање података друштава за осигурање/реосигурање Народној банци Србије.

Одлуком о техничким резервама обједињена су правила за формирање свих техничких резерви, које укључују: резерве за преносне премије, резерве за неистекле ризике, резерве за бонусе и попусте, резервисане штете, математичку резерву, резерву за осигурања код којих су осигураници прихватили да учествују у инвестиционом ризику, резерве за изравнање ризика и друге техничке резерве. Имплементирани су захтеви Директиве Солвентност II, примерени тренутној фази развоја домаћег тржишта осигурања, а који се односе на квалитет података, проверу адекватности појединачних техничких резерви и поређење утврђеног износа техничких резерви и претпоставки коришћених у њиховом обрачуна са искуством. Одлуком су уведене и нове врсте техничких резерви у циљу прецизнијег утврђивања обавезе друштва према осигураницима и експлицитно је утврђена обавеза формирања техничких резерви у бруто износу.

Одлуком о инвестирању средстава осигурања дефинишу се нова правила инвестирања од којих се очекује да подстакну активно управљање портфолиом, као и оптималну диверсификацију инвестиција друштава.

Одлуком о стицању звања и усавршавању овлашћеног актуара унапређује се начин стицања звања овлашћеног актуара у Републици Србији у складу са најбољом међународном праксом и имплементирају захтеви за стицање тог звања у складу са програмом Међународног удружења актуара.

Одлуком о садржини мишљења овлашћеног актуара прописано је да овлашћени актуар, пре свега даје мишљење о техничким резервама, довољности премије и политици реосигурања и саосигурања, а узимајући у обзир захтеве Директиве Солвентност II у вези са мишљењем актуарске функције.

Одлуком о садржини извештаја о обављеној ревизији финансијских извештаја друштва за осигурање/реосигурање унапређени су захтеви у погледу информација из ревизорског извештаја.

Одлуком о спровођењу одредаба Закона о осигурању које се односе на обављање послова посредовања у осигурању, односно заступања у осигурању детаљније се регулише издавање дозволе за рад посредницима/заступницима у осигурању и услови за обављање послова заступања у осигурању као допунске делатности.

Одлуком о стицању звања и усавршавању овлашћених посредника и овлашћених заступника у осигурању регулишу се професионални захтеви (стручне квалификације и искуство) потребни за стицање звања овлашћеног посредника/заступника у осигурању у Републици Србији, укључујући обавезну претходну обуку за стицање тог звања и континуирано усавршавање тих лица.

Одлуком о садржини и начину вођења регистара података о друштвима за осигурање/реосигурање и другим субјектима надзора у делатности осигурања детаљно се уређује садржина и начин вођења података у регистрима Народне банке Србије о субјектима надзора у делатности осигурања.

Одлуком о начину заштите права и интереса корисника услуга осигурања извршено је усаглашавање са Смерницама ЕИОРА-е које уређују решавање приговора од стране друштава за осигурање и заступника/посредника у осигурању. Детаљно је уређен поступак заштите права и интереса корисника услуга осигурања код пружаоца те услуге или посредника/заступника у осигурању, као и код Народне банке Србије.

У децембру 2015. године, ради прилагођавања прописа практичним аспектима пословања друштава за осигурање/реосигурање, донета је Одлука о изменама Одлуке о Контном оквиру и садржини рачуна у Контном оквиру за друштва за осигурање којом су, између осталог, прописане обавезе процене некретнина друштава на сваке три године од стране независног процењивача, као и Одлуку о изменама и допунама Одлуке о садржају и форми образаца

финансијских извештаја за друштва за осигурање којом је, између осталог, ближе одређен садржај напомена уз финансијске извештаје.

Значајна активност Народне банке Србије, усмерена на обезбеђивање услова за развој сектора осигурања је усклађивање законодавства Републике Србије са правном тековином Европске уније у области осигурања. Преговори о чланству Републике Србије у Европској унији обухватају преговоре о условима, динамици и начину преузимања и примене правне тековине Европске уније које су подељене у 35 поглавља. Народна банка Србије је руководећа институција у Преговарачкој групи 9 за финансијске услуге. Услуге осигурања и професионалних пензија представљају посебну подобласт у оквиру те преговарачке групе. Представници Народне банке Србије су у оквиру Преговарачке групе 9 учествовали у аналитичком прегледу и оцени усклађености законодавства Републике Србије са правном тековином Европске уније у области осигурања, на експланаторном скринингу у јануару 2015. године и билатералном скринингу у марту 2015. године.

У оквиру развоја функције супервизије Народна банка Србије у 2015. години су се спроводиле активности на: унапређену индикатора раног упозорења; унапређену система електронског извештавања; едукацији и стручном усавршавању запослених у Народној банци Србије и др.

У 2015. години у Народној банци Србије је одржан један испит за стицање звања овлашћеног посредника, односно заступника у осигурању. Стручне испите за стицање звања овлашћеног посредника, односно заступника у осигурању у истој години положило је 109 лица.

3. Тржиште осигурања¹

3.1. Општи показатељи²

У 2015. години глобални раст економске активности је био позитиван, али процењен као умерен. Реални раст бруто домаћег производа је у 2015. години испод процењеног и износи 2,5% , након раста од 2,8% у 2014. години.

Значајан утицај на раст економске активности су имали наставак тренда ниских каматних стопа, затим инфлација која је, са изузетком неких земаља у развоју, била на ниском нивоу, као и ниске цене добара и услуга.

У 2015. години *укупна премија осигурања* у свету реално је повећана за 3,8%, при чему је раст у развијеним земљама био 2,5%, док су земље у развоју забележиле реалан раст укупне премије осигурања од 9,8%, а регион Централне и Источне Европе је забележио реалан пад од 4,5%.

Премија животних осигурања у 2015. години забележила је на глобалном нивоу реалан раст од 4,0%, при чему је у развијеним земљама он износио 2,5%, у земљама у развоју 11,7%, а у региону Централне и Источне Европе је забележен пад од 3,5%.

Реалан раст глобалне *премије неживотних осигурања* у 2015. години износио је 3,6%, при чему у развијеним земљама 2,6%, у земљама у развоју 7,8% док је у региону Централне и Источне Европе забележен пад од 4,9%.

Четири државе са највећим учешћем у укупној премији оствареној на светском тржишту (САД, Јапан, Кина и Велика Британија) су у 2015. години покривале више од половине тог тржишта (54,3%), док је Србија према оствареној премији на 86. месту у свету.

Сектор осигурања у Србији је и даље неразвијен и, по степену развијености, налази се знатно испод просека земаља чланица Европске уније. У прилог томе говоре показатељи развијености тржишта осигурања – однос укупне премије и бруто домаћег производа и укупна премија по становнику.

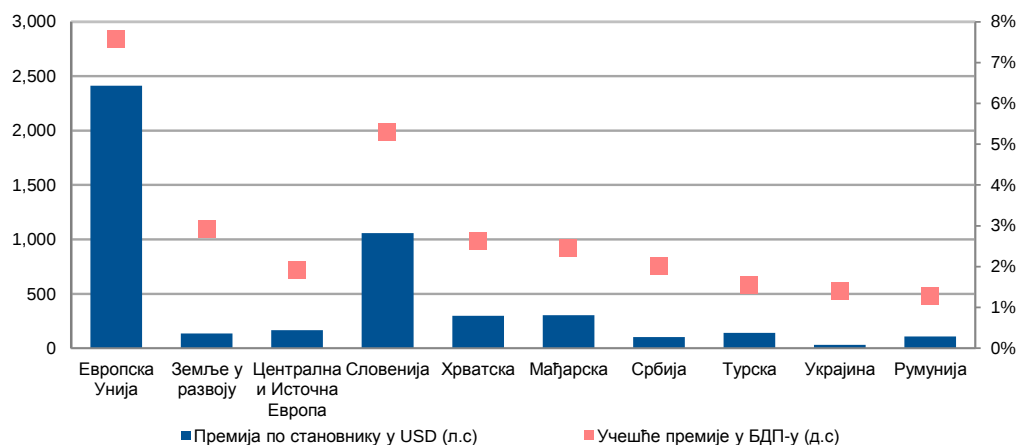
Према учешћу премије у процењеном бруто домаћем производу у 2015. години од 2,0% Србија је на 61. месту на свету, док овај показатељ за земаље чланице Европске уније износи чак 7,6%. Међутим, у поређењу са са групом земаља у развоју са просеком од 2,9% и земљама Централне и Источне Европе

¹ Извештај је базиран на подацима које су друштва за осигурање дужна да достављају Народној банци Србије, а чија исправност није била предмет непосредне контроле Народне банке Србије. При анализи тржишта осигурања потребно је имати у виду да су промене, у овом извештају, посматрене у односу на податке друштава за осигурање која су пословала у 2014. години.

² Извор: World insurance in 2015, Swiss Re, Sigma No 3/2016 и Народна банка Србије.

чији је просек 1,9%, као и обзиром да се земље као што су Румунија и Турска налазе иза Србије, може се закључити да је Србија на задовољавајућој позицији.

Графикон 3.1.1. **Компарација показатеља развијености сектора осигурања**
(у 2015. години)

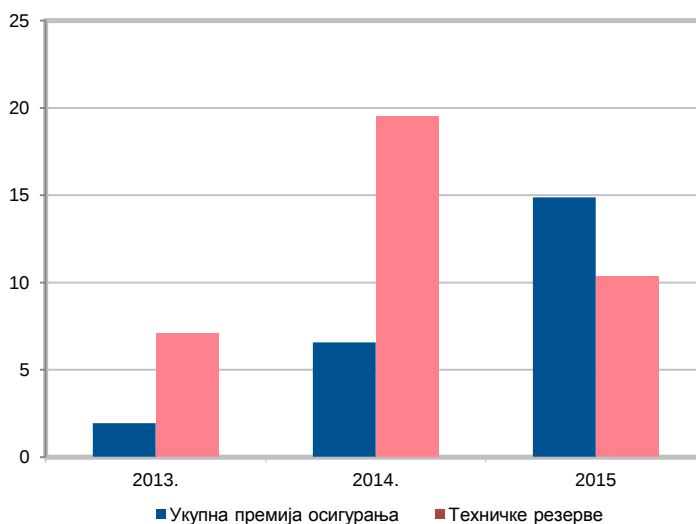

Извор: Swiss Re, Sigma No 3/2016 и Народна банка Србије

Према премији по становнику у 2015. години од 102 USD или 93 евра Србија заузима 67. место у свету. Исти показатељ за земаље чланице Европске уније износи 2.412 USD, за земље региона Централне и Источне Европе 166 USD, а за земље у развоју 135 USD. На првом месту у свету су Кајманска острва са 12.619 USD, а следе Швајцарска и Хонг Конг, док Словенија са 1.058 USD и Хрватска са 299 USD заузимају 31. односно 52. место.

Развој тржишта осигурања у Србији мерен реалним растом премије показује задржавање позитивног тренда.

Графикон 3.1.2. **Реално кретање укупне премије и техничких резерви**
(у %)

Извор: Народна банка Србије

У укупном финансијском сектору (банке, осигурање, лизинг и добровољни пензијски фондови) осигурање по билансној суми, капиталу и броју запослених заузима друго место. У билансној суми финансијског сектора у 2015. години која је износила 3.329 млрд динара банке учествују са 91,6%, а друштва за осигурање са 5,8%.

Табела 3.1.1. Учешће у укупном финансијском сектору
(у %)

	Банке			Лизинг			Осигурање			ДПФ		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015
Билансна сума	92.4	92.0	91.6	2.2	2.0	1.8	4.8	5.2	5.8	0.6	0.7	0.9
Капитал	93.5	93.6	92.2	0.9	1.1	1.2	5.5	5.4	6.7			
Број запослених	69.0	67.9	68.0	1.1	1.2	1.2	29.5	30.5	30.5	0.3	0.3	0.3

Извор: Народна банка Србије

3.2. Учесници на тржишту

Друштва за осигурање

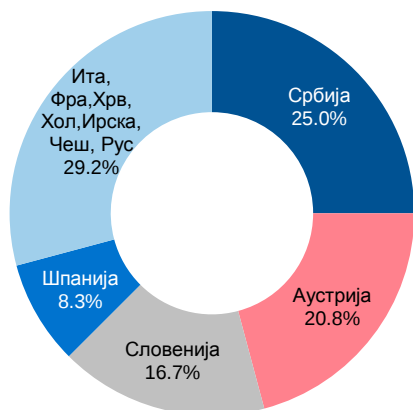
У 2015. години у Србији послује 24 друштава за осигурање и њихов број је мањи за један³ у односу на претходну годину. Искључиво пословима осигурања бави се 20 друштава, а само пословима реосигурања четири друштва. Од друштава која се баве пословима осигурања искључиво животним осигурањем бави се пет друштва, искључиво неживотним осигурањем девет друштава, а и животним и неживотним осигурањем шест друштава.

Посматрано према власничкој структури капитала од 24 друштва за осигурање у 2015. години 18 је у већинском страном власништву.

Уласком на тржиште иностраних компанија добијањем гринфилд лиценци или кроз процес приватизације, друштва за осигурање у страном власништву у 2015. години бележе преовлађујуће учешће у: премији животних осигурања са 93,3%, премији неживотних осигурања са 62,6%, укупној имовини са 76,4%, као и у броју запослених са 68,9%.

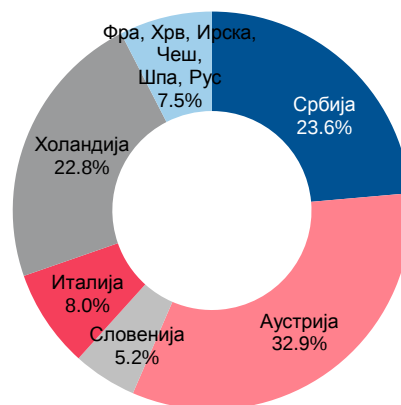
³ Једно друштво за животно осигурање је у априлу 2015. године добило сагласност Народне банке Србије за добровољну ликвидацију.

Графикон 3.2.1. Структура друштава за осигурање према власништву (у 2015.год.)

Извор: Народна банка Србије

Графикон 3.2.2. Билансна сума друштава за осигурање према власништву (у 2015.год.)

Остали учесници на тржишту

У продајној мрежи, поред друштава за осигурање, учествује и: 20 банака које су добиле сагласност за обављање послова заступања у осигурању, 95 правних лица (друштава за посредовање у осигурању и друштва за заступање у осигурању), 113 заступника у осигурању (физичких лица-предузетника), док овлашћење за обављање послова заступања у осигурању, односно овлашћење за обављање послова посредовања у осигурању има 15.545 физичких лица.

3.3. Структура портфеља осигурања

У 2015. години друштва за осигурање су остварила укупну премију у висини од 80,9 млрд динара (665 млн евра или 727 млн USD)⁴, што представља номинално и реално повећање од 16,6% и 14,9%, респективно.

У структури премије у 2015. години учешће неживотних осигурања износило је 76,1%, док се учешће животних осигурања повећало са 23,1% у 2014. години на 23,9% у 2015. години, захваљујући оствареном порасту премије животних осигурања од 21,0% у односу на претходну годину.

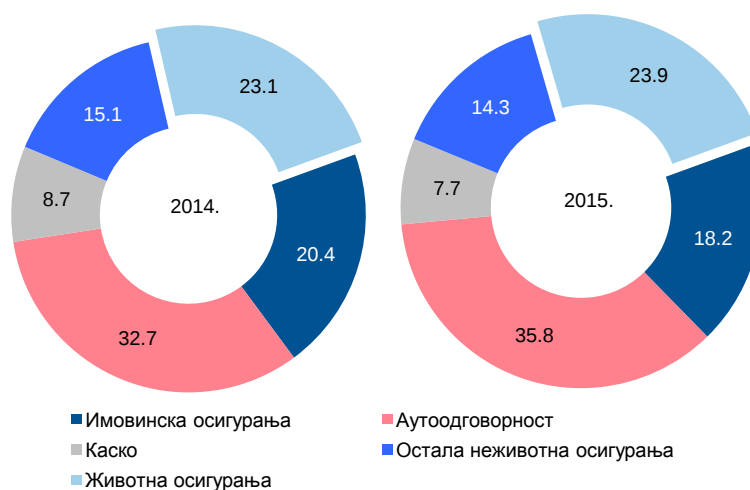
У структури укупног портфеља само пет врста неживотних осигурања и то: осигурање од последица незгоде, осигурање моторних возила, осигурање

⁴ Према средњем курсу Народне банке Србије на дан 31. децембар 2015. године.

имовине од пожара и других опасности, остала осигурања имовине и осигурање од одговорности због употребе моторних возила, учествује са 67,1%.

Аутоодговорност, као обавезно осигурање, у 2015. години задржава и повећава водеће учешће у укупној премији на 35,8%, а затим следе животна осигурања са 23,9% и имовинска осигурања са 18,2%.

Графикон 3.3. **Укупна премија према врстама осигурања**
(у 2014. год. и 2015. год. у %)

Извор: Народна банка Србије

Осигурање од последица незгоде, које обухвата, између осталог, и обавезна осигурања, као што су осигурање путника у јавном саобраћају и осигурање запослених од повреда на раду, професионалних обољења и обољења у вези са радом, у 2015. години бележи учешће од 5,3%.

Осигурање од аутоодговорности бележи раст премије од 27,8%, имовинска осигурања од 4,1% у односу на претходну годину. Осигурање моторних возила – каско, након прекида тренда пада премије у Т3 2015. године, остварује и у 2015. години раст од 3,0%, али уз даље смањење учешћа у укупној премији које износи 7,7%.

Поређењем учешћа премије добровољног здравственог осигурања уочава се његов благ раст са 1,9% у 2014. години на 2,0% у 2015. години, што прати и номинални раст ове премије за 19,7%. При томе више од две трећине тржишта покривају два друштва за осигурање

У 2015. години није дошло до промена у ранг листи пет највећих друштава за осигурање, посматрано према висини укупне премије, премије неживотних осигурања и премије животних осигурања, која у укупним наведеним категоријама свих друштава за осигурање учествују респективно са 76,1%, 79,7% и 86,6%.

Табела 3.3.1. Ранг листа пет највећих друштава за осигурање

(у мил.дин, у %)

	2014			2015			Промена ранга
	Износ	Учешће	Ранг	Износ	Учешће	Ранг	
према критеријуму укупне премије							
Дунав	17552	25.3	1	21461	26.5	1	-
Генерали	15026	21.7	2	18633	23.0	2	-
ДДОР	9507	13.7	3	9408	11.6	3	-
Wiener	7037	10.1	4	7872	9.7	4	-
Уника нж	3976	5.7	5	4190	5.2	5	-
према критеријуму премије неживотних осигурања							
Дунав	16197	30.3	1	20154	32.7	1	-
Генерали	10268	19.2	2	12034	19.5	2	-
ДДОР	8831	16.5	3	8629	14.0	3	-
Уника нж	3976	7.4	4	4190	6.8	4	-
Wiener	3737	7.0	5	4048	6.6	5	-
према критеријуму премије животних осигурања							
Генерали	4758	29.7	1	6598	34.1	1	-
Wiener	3301	20.6	2	3825	19.8	2	-
Grawe	2862	17.9	3	3215	16.6	3	-
Уника жив	1492	9.3	4	1818	9.4	4	-
Дунав	1355	8.5	5	1307	6.7	5	-

Извор: Народна банка Србије

Посматрано по каналима продаје највећи део *укупне премије* је у 2015. години остварено преко: друштава за осигурања (66%), техничких прегледа (12%), посредника (7%), банака (5%) и друштава за заступање (5%).

Наведена структура укупне премије према каналима продаје је слична и код укупне премије *неживотних осигурања*. Сама друштва за осигурање прикупила су 67% укупне премије неживотних осигурања, технички прегледи 16%, посредници 9% и друштва за заступање 3%. При томе, банке обезбеђују чак 71% укупне премије осигурања кредита, технички прегледи 34% укупне премије осигурања од одговорности због употребе моторних возила.

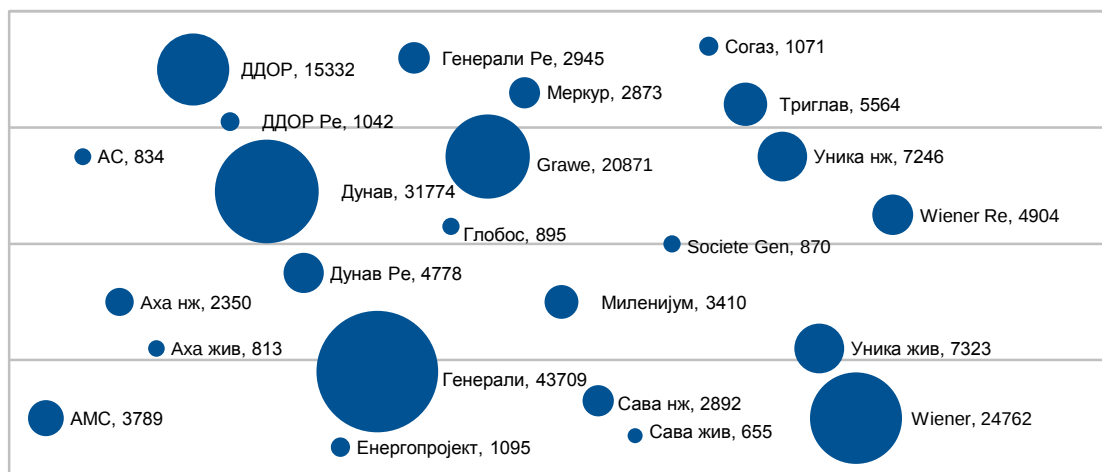
Код укупне премије *животних осигурања* највише се обезбеђује путем продаје: друштава за осигурање (63%), банака (14%), друштава за заступање (11%) и физичких лица – предузетника (9%).

3.4. Билансна сума и билансна структура

Билансна сума

Обим пословања сектора осигурања, мерен билансном сумом друштава која су обављала послове осигурања и реосигурања, повећан је у 2015. години у поређењу са 2014. годином за 14,2% и износи 191,8 млрд динара.

Графикон 3.4.1. **Билансне суме друштава за осигурање**
(на дан 31.12.2015. године у млн RSD)

Извор: Народна банка Србије

У 2015. години није дошло до промена у ранг листи пет највећих друштава за осигурање, посматрано према висини билансне суме, која у укупној билансној суми свих друштава за осигурање учествују са 76,6%.

**Табела 3.5.1 Ранг листа пет највећих друштава за осигурање
према критеријуму билансне суме**

(у мил.дин, у %)

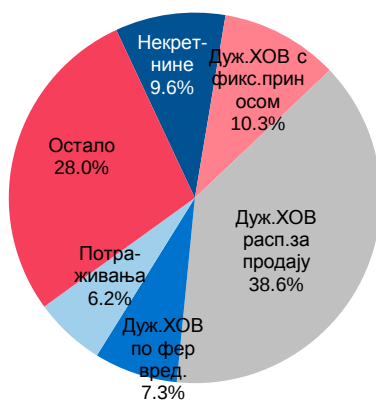
	2014			2015			Промена ранга
	Износ	Учешће	Ранг	Износ	Учешће	Ранг	
Генерали	34384	22.5	1	43709	24.5	1	-
Дунав	28778	18.8	2	31774	17.8	2	-
Wiener	20717	13.5	3	24762	13.9	3	-
Grawe	17149	11.2	4	20871	11.7	4	-
ДДОР	14714	9.6	5	15332	8.6	5	-

Извор: Народна банка Србије

Структура активе

У структури активе друштава за осигурање, са стањем на дан 31. децембра 2015. године, највећи део односио се на дужничке хартије од вредности расположиве за продају (38,6%), дужничке хартије од вредности са фиксним приносом (10,3%), некретнине, постројења и опрема (9,6%), дужничке хартије од вредности које се исказују по фер вредности кроз биланс успеха (7,3%) и потраживања (6,2%).

Графикон 3.4.2. Структура активе
(на дан 31.12.2015)

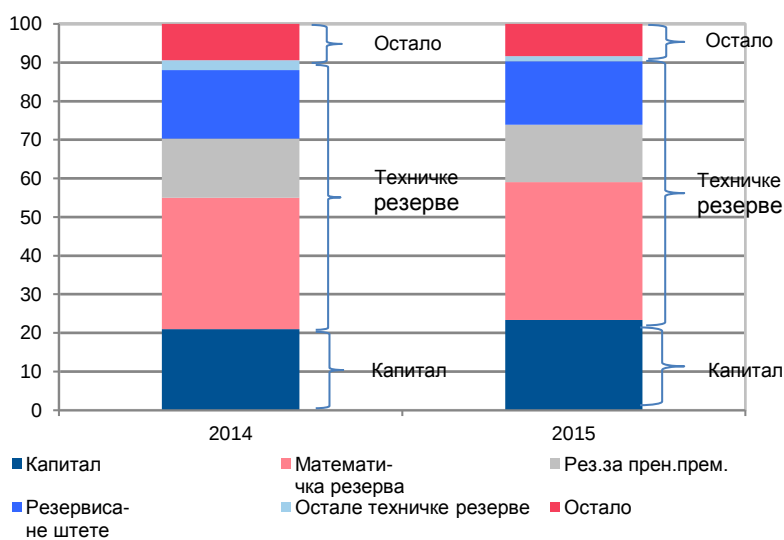

Извор: Народна банка Србије

Структура пасиве

У структури пасиве на дан 31. децембра 2015. године техничке резерве исказују учешће од 68,3%, а капитал и резерве 23,4%.

Графикон 3.4.3. Структура пасиве
(у %)

Извор: Народна банка Србије

Капитал у износу од 44,8 млрд динара у 2015. години бележи раст по стопи од 27,3%, док техничке резерве у посматраном периоду у износу од 131,0 млрд динара бележе раст од 12,0%, при чему је најзначајније учешће у овим резервама имала математичка резерва, са стопом раста у 2015. години од 20,0%.

Техничке резерве у континуитету бележе и номиналан и реалан раст.

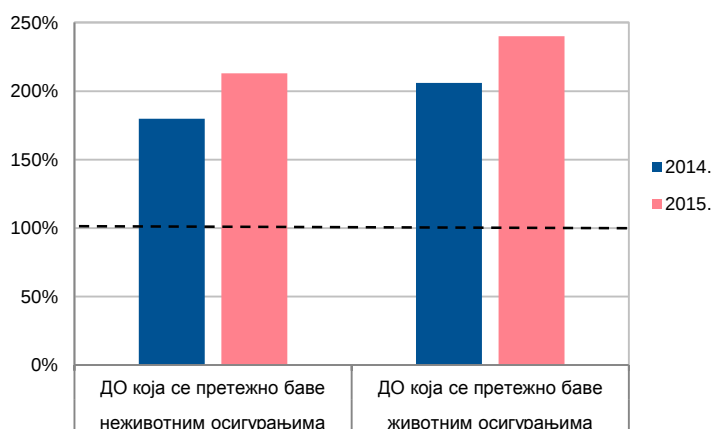
4. Показатељи пословања

4.1. Адекватност капитала

Солвентност друштва за осигурање зависи од довољности техничких резерви за преузете обавезе као и од довољности расположиве маргине солвентности као вида заштите осигураника у случају непредвиђених губитака у пословању, односно као амортизера за губитке који нису покривени техничким резервама.

У складу с регулаторно новим начином утврђивања адекватности капитала који важи од 2015. године, расположива маргина солвентности сектора осигурања (друштва за осигурање и друштва за реосигурање) на дан 31. децембра 2015. године у Србији је износила 31,8 млрд динара, а захтевана маргина солвентности 13,8 млрд динара. На нивоу свих друштава за осигурање у Србији која се претежно баве *неживотним осигурањима* **показатељ адекватности капитала** (однос расположиве маргине солвентности и захтеване маргине солвентности) је износио 213,4%, док код друштава која се претежно баве *животним осигурањима* 239,7%.

Графикон 4.1. Адекватност капитала друштава за осигурање

Извор: Народна банка Србије

Способност друштва да апсорбује ризик неадекватног ценовног нивоа премија, непредвидивих штета и неадекватног преноса ризика у саосигурање и реосигурање и др. (ризик осигурања) мери се, између осталог, и **односом премије у самопридржају и укупног капитала**. За друштва која се баве пословима *неживотних осигурања* премија у самопридржају представља апроксимацију преузетих ризика и треба да буде довољна за исплату штета и

накнада из осигурања. У случају да премија није адекватно одмерена, да пренос ризика у саосигурање и реосигурање није извршен адекватно, као и у случају осталих ризика осигуравања, као гарант покрића се користи укупан капитал, односно његови делови.

Однос премије у самопридржају и укупног капитала је у 2015. години на нивоу свих друштава за осигурање у Србији која се претежно баве *неживотним осигурањима* износио 189,2%, док је у 2014. години износио 208,7%. Ова промена је последица бржег раста капитала друштава за осигурање од раста премије у самопридржају.

Однос укупног капитала и техничких резерви друштава за осигурање која се претежно баве пословима *животних осигурања* повећан је на 28,1% у 2015. години, док је у 2014. години износио 25,5%. Повећање овог показатеља је резултат бржег раста капитала од раста математичке резерве.

Вредност наведеног односа у 2015. години указује на постојање „резерве“ од 28,1% за случај неадекватно одмерених преузетих ризика ових друштава (за које у животним осигурањима техничке резерве представљају добру апроксимацију).

4.2. Квалитет имовине

Посматрано према **учешћу нематеријалних улагања, некретнина, пласмана у хартије од вредности којима се не тргује на тржишту и потраживања у укупној активи** друштава за осигурање која се претежно баве пословима *неживотних осигурања*, које у 2014. и 2015. години респективно износи 24,0% и 19,9%, уочава се пад наведених облика улагања у структури aktive у 2015. години.

Код друштава за осигурање која се претежно баве пословима *животних осигурања* наведено учешће је смањено са 3,1% у 2014. години на 2,6% у 2015. години. На промену вредности овог показатеља у 2015. години у односу на 2014. годину утицао је раст укупне active.

Поред способности друштва да обрачун премија буде на нивоу довољном за накнаду штета, неопходно је обезбедити и њену наплату. У супротном, осигуравач се може суочити са проблемом немогућности извршења својих обавеза према осигураницима.

Однос потраживања за премију и укупне уговорене премије на нивоу свих друштава за осигурање која су се претежно бавила *неживотним осигурањима* је смањен са 9,4% у 2014. години на 8,9% у 2015. години, што је последица бржег раста укупне уговорене премије од потраживања за премију.

У друштвима за осигурање која се претежно баве пословима *животних осигурања* учешће потраживања у укупној уговореној премији је благо је смањено са 3,0% у 2014. години на 2,9% у 2015. години.

4.3. Инвестирање средстава техничких резерви

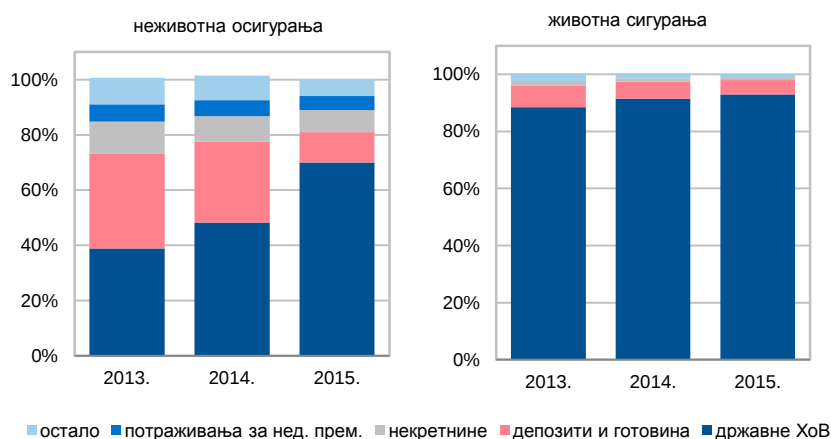
У циљу обезбеђења заштите интереса осигураника и трећих оштећених лица, односно благовремене исплате штета, није довољно само формирање адекватног нивоа техничких резерви, већ и њихово улагање на начин који обезбеђује измирење преузетих обавеза у целини и у року како у садашњем, тако и у будућем периоду. Да би било способно да одговори својим обавезама, друштво је дужно да средства инвестира на начин да води рачуна о профилу ризика и лимитима толеранције ризика (квалитативним и квантитативним), применом своје инвестиционе политике.

У друштвима за осигурање која се претежно баве пословима *неживотних осигурања*, као и друштвима која се претежно баве пословима *животних осигурања* у 2015. години остварено је инвестирање пуног износа техничких резерви у прописане облике имовине.

Посматрано укупно у Србији за сва друштва за осигурање техничке резерве *неживотних осигурања* у 2015. години, у складу с новим правилима инвестирања која важе од 2015. године, највећим делом биле су покривене државним хартијама од вредности са 69,5%, депозитима код банака и готовином са 11,3%, инвестиционим некретноснома са 7,5% и потраживањима за недоспеле премије са 4,6%.

У структури покрића техничких резерви *животних осигурања* најзаступљеније је улагање у државне хартије од вредности са 93,2%, а затим следе депоновање код банака и готовина са 4,5%.

Графикон 4.3. Структура инвестирања техничких резерви

Извор: Народна банка Србије

4.4. Реосигурање

Реосигурањем и саосигурањем се врши тзв. изравнавање ризика и заштита осигуравача од великих или масовних штета, које могу угрозити пословање друштва. За део ризика који остане у самопридржају друштва, као апсорбер за неочекиване догађаје и неадекватан ценовни ниво премије служи његов капитал.

Удео меродавне премије у самопридржају у меродавној укупној премији указује на обим пренетих ризика у реосигурање и саосигурање. Посматрано у односу на 2014. годину овај показатељ у 2015. години је благо је смањен са 84,2% на 84,0% у друштвима за осигурање која се претежно баве пословима *неживотних осигурања*.

Посматрано по врстама осигурања проценат преноса ризика у реосигурање највећи је у осигурању од одговорности због употребе ваздухоплова и осигурању ваздухоплова, иза којих следе осигурање од опште одговорности, осигурање робе у превозу, осигурање имовине од пожара и других опасности, осигурању од одговорности због употребе пловних објеката, осигурање шинских возила, остала осигурања имовине, осигурање финансијских губитака, осигурање јемства и осигурање кредита, што одговара природи посла тих врста осигурања и обиму преузетих ризика.

У друштвима за осигурање која се претежно баве *животним осигурањем* овај показатељ у наведеном периоду креће се око 98%. Високе вредности овог показатеља у овим друштвима узрокована је преносом ризико дела премије у реосигурање, док штедни (као знатни већи део премије у животним осигурањима) остаје у портфељу осигуравача.

4.5. Профитабилност

Сектор осигурања је у 2015. години остварио позитиван нето резултат, који је после опорезивања и распоређивања дела добити износио 2,8 млрд динара.

На профитабилност друштава за осигурање указује вредност **комбинованог рација у самопридржају** (однос збира меродавних штета у самопридржају и трошкова спровођења осигурања према меродавној премији у самопридржају). Вредност овог рација испод 100% указује на способност друштава за осигурање да из прикупљене премије исплате штете и покрију настале трошкове, док се за вредности овог показатеља изнад 100% претпоставља да друштва при одређивању висине премије узимају у обзир и потенцијалне приходе од инвестирања на финансијском тржишту и тржишту непокретности, што их излаже додатним тржишним ризицима. Код друштава за осигурање која се претежно баве пословима *неживотних осигурања* вредност комбинованог рација

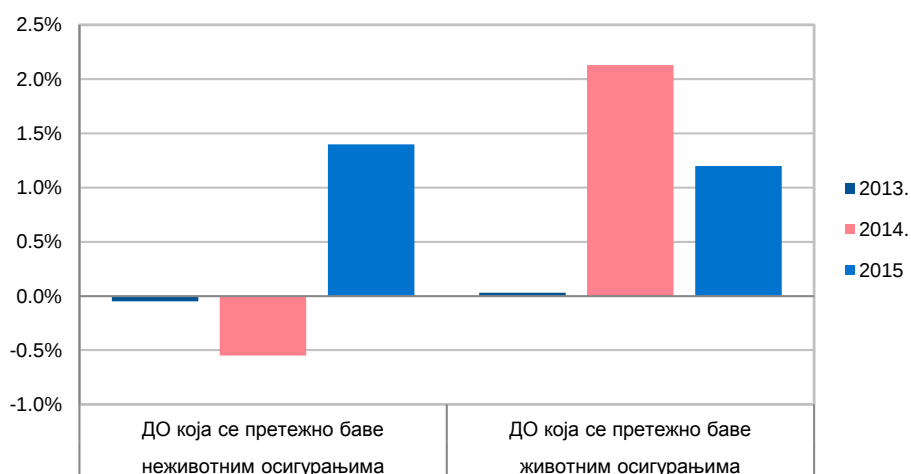
у самопридржају је смањена са 100,9% на крају 2014. године на 94,8% на крају 2015. године. Смањење овог ратија у 2015. години резултат је бржег раста меродавне премије у самопридржају од раста меродавних штета у самопридржају и трошкова спровођења осигурања.

Рацио штета у самопридржају (однос меродавних штета у самопридржају и меродавне премије у самопридржају) као индикатор политике цена и адекватности, односно довољности премија за измирење обавеза по основу уговора о осигурању и адекватности преноса ризика у реосигурање и саосигурање, код друштава за осигурање која се претежно баве пословима *неживотних осигурања* је смањен са 54,4% на крају 2014. на 53,4% на крају 2015. године.

ROA (однос нето резултата и укупне активе) као мера приноса на укупну активу, оствареног ангажовањем средстава у пословима осигуравања, инвестирања и др, након две узастопне године негативних вредности, у 2015. години у друштвима за осигурање која се претежно баве пословима *неживотних осигурања* је позитиван и износи 1,4% (у 2014. години је овај показатељ износио -0,6%).

У друштвима за осигурање која се претежно баве пословима *животних осигурања* однос нето резултата и укупне активе у 2015. години наставља тренд бележења позитивних вредности и износи 1,2%, (у 2014. години 2,1%).

Графикон 4.5. Однос нето резултата и укупне активе - RoA

Извор: Народна банка Србије

Посматрано укупно за сва друштва за осигурање у Србији остварен је позитиван принос на укупну активу друштава који износи 1,3%.

4.6. Ликвидност

Да би друштво било у стању да одговори обавезама оно мора водити рачуна како о усклађености средстава и обавеза по рочности, тако и о утрживости и квалитету својих средстава. Обзиром да су висина и тренутак настанка појединачних штета неизвесни, друштво мора пажљиво да планира структуру својих средстава пре свега за измирење обавеза по штетама, а онда и осталих обавеза.

Посматрано према **показатељу усклађености ликвидне активе и обавеза**⁵ у сектору осигурања (друштва за осигурање и друштва за реосигурање) у 2015. години је износио 155,3%, а у 2014. години 144,2 %.

Кретање овог показатеља указује на довољност ликвидних средстава за измирење краткорочних обавеза у сектору осигурања.

⁵ Ликвидна актива, у овом извештају обухвата: финансијске пласмане, готовину, депозите код банака и остале непоменуте дугорочне финансијске пласмане, док обавезе обухватају: краткорочне обавезе, пасивна временска разграничења, резервисане штете и друге техничке резерве осигурања до годину дана.

5. Закључак

Из упоредних показатеља за 2015. годину и претходну годину, издвајају се следеће промене у посматраној години:

- остварен је пораст билансне суме сектора осигурања за 14,2% и она износи 191,8 млрд динара;
- остварен је пораст капитала од 27,3% и он износи 44,8 млрд динара;
- остварено је повећање техничких резерви од 12,0%, које износе 131,0 млрд динара, као и инвестирање њиховог пуног износа у прописане облике имовине, како у животним, тако и у неживотним осигурањима;
- повећано је учешће инвестирања у хартије од вредности и инструменте тржишта новца које издаје држава;
- укупна премија је достигла ниво од 80,9 млрд динара, уз стопу раста од 16,6%;
- учешће неживотних осигурања од 76,1% у укупној премији је, уз перманентно смањивање, и даље доминантно. Премија неживотних осигурања бележи раст од 15,3%, при чему осигурања од одговорности због употребе моторних возила, имовинска осигурања и осигурање моторних возила – каско бележе раст;
- животна осигурања повећавају учешће у укупној премији са 23,1% на 23,9%;
- број друштава за осигурање је смањен са 25 на 24, уз истовремено смањење броја запослених на 10.859 по стопи од 3,8%.

Доношењем прописа којима се уређује делатност осигурања у Републици Србији крајем 2014. године и у првој половини 2015. године створени су нормативни предуслови за значајан корак ка конвергенцији стања сектора осигурања у Републици Србији нивоу развоја тог сектора у Европској унији, а у циљу обезбеђења нивоа заштите корисника услуга осигурања у Републици Србији који ће одговарати нивоу који уживају та лица у Европској унији. У периоду израде наведених прописа, у Европској унији се примењивао оквир Солвентност 1, те је усклађивање домаће регулативе извршено са тим оквиром, а транспоновани су и поједини захтеви Солвентности 2, у складу са нивоом развоја тржишта осигурања у Републици Србији. У складу са тиме може се рећи да је у Републици Србији у овом тренутку успостављен оквир Солвентност 1½. Наиме, имплементирани су поједине одредбе Солвентности 2 које се односе на квалитативне захтеве другог стуба (систем управљања који обухвата четири кључне функције: управљање ризицима, систем интерних контрола, интерну ревизију и актуарску функцију, као и сопствену процену ризика и солвентности -

ORSA, супервизију засновану на процени ризика, *fit and proper* захтеве при лиценцирању субјеката надзора и др).

Планира се фазна имплементација Солвентности 2, са фокусом на квантитативне захтеве првог стуба и захтеве трећег стуба у погледу транспарентности у пословању тржишних учесника, што ће обухватити детаљну анализу усклађености регулативе, процену ефеката усклађености и усклађивање регулаторног оквира. Кроз наведени процес ће се обезбедити потпуна усклађеност делатности осигурања у Републици Србији са правилима која важе у Европској унији, тј. још виши ниво стабилности сектора осигурања и заштите корисника услуга осигурања најкасније до приступања Републике Србије Европској унији.